

UNIVERZITA KARLOVA

Fakulta sociálních věd

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Rozdíly deníků Mladá fronta Dnes a Právo na příkladě
referování o euroústavě**

Bakalářská práce

Vypracoval Martin Valeš

Konzultant mgr. Vlastimil Nečas

Praha, květen 2008

Bibliografický záznam

VALEŠ, Martin. *Rozdíly deníků Mladá fronta Dnes a Právo na příkladě referování o euroústavě*. Praha : Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2008, 39 s. Vedoucí bakalářské práce: mgr. Vlastimil Nečas.

Klíčová slova

Právo, Mladá fronta Dnes, Evropská unie, evropská integrace, Smlouva o ústavě pro Evropu, euroústava, evropská ústava, ratifikace.

Keywords

Právo, Mladá fronta Dnes, European Union, European integration, Treaty Establishing a Constitution for Europe, TCE, european constitution, ratification.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a pouze s využitím uvedených pramenů a literatury.

Tato práce má 71.913 znaků včetně mezer (74.496 znaků včetně poznámkového aparátu). Souhlasím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

21. května 2008 v Praze,

Martin Valeš

Děkuji mgr. Vlastimilu Nečasovi za trpělivost, za podnětné připomínky i za cenné zdroje. Rovněž bych chtěl vyjádřit poděkování a podporu obhájčům evropské integrace, že necouvli ani před euroskeptikem v nejvyšší ústavní funkci, a stejné díky patří i nejvyššímu euroskeptikovi za to, že měla média o čem psát.

Obsah

1. Úvod.....	6
1.1. Diskuse tezí.....	7

1.2.	Charakteristika deníků	8
1.3.	Smlouva o ústavě pro Evropu.....	9
1.4.	Česká republika a evropská ústava.....	9
2.	Teoretické zakotvení práce	10
2.1.	Teorie reprezentace.....	10
2.1.1.	Úrovně reprezentace.....	12
2.1.2.	Jednotlivé teorie reprezentace	12
2.2.	Gatekeeping	13
2.3.	Zpravodajské hodnoty	13
2.3.1.	Obecné zpravodajské hodnoty	14
2.3.2.	Zpracovatelské hodnoty	16
2.4.	Aktéři	17
2.4.1.	Vlastnosti zdrojů	17
2.4.2.	Rekontextualizace zdrojů	18
3.	Analytická část.....	18
3.1.	Metoda	18
3.2.	Vzorek	19
3.3.	Výsledky.....	20
3.3.1.	Počet příspěvků	20
3.3.2.	Délka textů	21
3.3.3.	Zdroje, agentury	21
3.3.4.	Aktéři.....	22
3.3.5.	Politické strany	26
3.3.6.	Témata.....	27
3.3.7.	Autoři komentářů	32
3.4.	Shrnutí	33
4.	Závěr	33

5. Resumé.....	35
6. Abstract.....	36
7. Seznam použité literatury.....	37
7.1. Knihy.....	37
7.2. Odborné články.....	37
7.3. Internetové zdroje.....	38
7.4. Prameny.....	39
8. Seznam příloh.....	40

1. Úvod

Deníky Mladá fronta Dnes a Právo patří mezi nejprodávanější a nejvýznamnější noviny v České republice. Oba se do velké míry zajímají o politickou sféru českou i zahraniční, kde (v obou sférách i mezi nimi) má své významné místo proces evropské integrace a zejména Evropská unie. Obecně považuje většina Evropanů včetně Čechů zprávy a informace o EU za zajímavé (57,5 %) a užitečné (61,2 %), jak dokládá průzkum Eurobarometr (2006, str. 86). Cílem této práce je zhodnotit přístupy obou deníků ke konkrétní epoše integračního procesu, totiž ke Smlouvě o ústavě pro Evropu. Smlouva, o níž se zpravidla v češtině referovalo jako o evropské ústavě, euroústavě, či evropské ústavní smlouvě, měla znamenat významný kvalitativní pokrok v evropské integraci, posunout Evropskou unii do další fáze. Jako taková vzbudila logicky rozsáhlé debaty ve všech členských (i kandidátských) zemích EU, Českou republiku nevyjímaje. Od té doby vznikla řada studií a projektů, které tuto debatu o ústavní smlouvě ve společnostech a médiích konkrétních států zkoumají, tato práce by se měla přidat do jejich kontextu a zkoumat euroústavní debatu ve dvou konkrétních českých denících.

Masová média jsou neopominutelným zdrojem informací o vrcholové politice, a ještě více to platí pro politiku zahraniční, do níž mnohdy Evropská unie spadá. Právě média do značné míry nastolují v těchto tématech agendu, je tedy zajisté nutné je z těchto důvodů sledovat. Průzkum Eurobarometr (2006, str. 93) ukazuje, že se při hledání

informací o EU obracejí Češi ze všech zdrojů nejvíce na noviny a televizi (shodně po 71,2 %).

Ačkoli byl projekt euroústavy sám o sobě neúspěšný, přinesl zajímavá a cenná poznání různých aspektů evropské politiky i evropské společnosti, o které se v různých souvislostech hovoří. Reminiscencím na euroústavu se těžko vyhne debata o její (více méně) náhradě, Lisabonské smlouvě z roku 2007, ale i další budoucí směřování Evropské unie.

Práce má za cíl zhodnotit a porovnat, jakým způsobem prezentovaly deníky Mladá fronta Dnes a Právo situaci kolem evropské ústavy zejména ve svém zpravodajství. Na základě výsledků obdobných starších prací byly nastoleny předpoklady, že se zpravodajská média soustřeďují více na samotný proces ratifikace Smlouvy o ústavě pro Evropu, než na euroústavu samotnou, že akcentují politickou rovinu a v případě České republiky zejména spor mezi politickými špičkami - vládni ČSSD na jedné straně, na druhé ODS a prezident Václav Klaus.

Teoretické zakotvení se věnuje teorii reprezentace reality a způsobu, jakým se z událostí stávají zprávy – zejména gatekeepingu, zpravodajským hodnotám a zdrojům. Následuje vymezení metody, kterou je kvantitativní obsahová analýza, a interpretace jejich výsledků. Středem zájmu jsou (vedle počtu a rozsahu příspěvků) zejména hlavní témata a aktéři zpráv. Kromě toho si studie všimá i celkového zastoupení politických stran ve zpravodajství i využívání agentur a dalších zdrojů, u komentářů se pak zkoumá původ jejich autorů. Výsledky jsou zpracovány do tabulek a grafů v příloze na konci práce.

1.1. Diskuse tezí

Předběžný průzkum ukázal, že se znatelně liší zpravodajské a názorové příspěvky a že by byla studie značně zkreslená, pokud by se hodnotily jako jeden celek. Zatímco zpravodajství bylo relativně vyvážené a pokrývalo jak domácí, tak zahraniční události, ve své názorové rubrice dával každý deník prostor jiným autorům, a to takřka výhradně domácím. Pro bližší srovnání zpravodajství byla tedy užita kvantitativní obsahová analýza s důrazem na hlavní aktéry a hlavní témata. Zatímco zpravodajství by se mělo snažit o určitou objektivitu a vyváženost, komentáře jsou ze své podstaty

subjektivní záležitostí (Osvaldová, Halada et al., 1999, str. 214). Kvantitativní analýza by proto nemusela být v případě názorů dostatečně vypovídající, vhodnější by byla například diskursivní, ovšem už mimo možnosti této bakalářské práce. Ta proto klade důraz na zpravodajství obou deníků, komentáře porovnává jen orientačně. Z důvodu tohoto posunu byl i modifikován seznam literatury.

Příspěvky obou novin byly čerpány z databáze MediaSearch Newton IT, která neobsahuje fotografie ani infografiku. I z těchto důvodů a s předpokladem, že by nepřineslo nijak závažné výsledky, bylo upuštěno od zkoumání fotografií v denících.

Časový záběr byl rozšířen o měsíc září – mohlo by se stát, že se o prázdninách o euroústavě psát nebude a po nich by se zase začalo diskutovat. Nicméně mizivý počet textů v září dokazuje, že to tak nebylo.

1.2. Charakteristika deníků

Mladá fronta Dnes i Právo ve sledované době byly dva nejčtenější nebulvární (jak samy tvrdí) deníky České republiky. Mladou frontu Dnes vydávala mediální skupina Mafra, a. s., Právo společnost Borgis, a. s. Průměrný denní prodaný náklad MfD se od ledna do září 2005 pohyboval mezi 292 a 312 tisíci, v případě Práva šlo o 168 až 174 000 (ABC ČR, 2008).¹ Podle údajů pro inzerenty (Mediální skupina Mafra, 2008, str. 9; Právo, 2008) čtou Mladou frontu Dnes mladší a vzdělanější čtenáři, u Práva dominuje věková skupina 45 až 65 let a středoškolsky či více vzdělaných je jen o něco více než v celé české populaci. Ačkoli nejsou deníky názorově a politicky vyhraněné a čtenářská obec obou je většinou středově založená, zhruba třetina publika MfD se podle průzkumu agentury Median řadí napravo od středu, naopak u Práva zhruba třetina nalevo (mav, 2006). Práce ověří, zda existuje nějaká souvislost mezi těmito čísly na jedné straně a zobrazováním politických stran či jejich prostoru v názorových rubrikách na straně druhé.

¹ Přičemž náklad významně kolísal s jednotlivými dny v týdnu, u MfD se výrazně více prodával čtvrtční výtisk s Magazínem Dnes+TV. Právo pak mělo Magazín Práva v sobotu, díky čemuž se prodej proti ostatním dnům skoro ztrojnásobil a překonal i MfD (ibid).

1.3. Smlouva o ústavě pro Evropu

Prohlubování evropské integrace i rozšiřování na východ ukázalo, že rámec dosavadních smluv (Římské – podepsány 1957, Maastrichtská - 1992, Amsterdamská - 1997, z Nice - 2001) přestal stačit a vyvstala potřeba je doplnit, nebo přímo nahradit. Laekenskou deklarácí z prosince 2001 byl ustanoven Evropský konvent (někdy též Konvent o budoucnosti Evropy), ve kterém zasedali zástupci patnácti členských zemí a třinácti kandidátských (tj. dnešní sedmadvacítka plus Turecko). Konvent, jemuž předsedal Valéry Giscard-d'Estaing, vypracoval za půldruhého roku „Návrh Smlouvy zakládající Ústavu pro Evropu“. Na římském summitu Evropské rady v říjnu 2003 byla zahájena Mezivládní konference, jež skončila příští rok červnovým summitem v Bruselu a dohodou o konečných změnách v textu (Evropská komise, 2007). V říjnu téhož roku v Římě smlouvu podepsali zástupci 25 členských a 3 kandidátských zemí a následoval proces její ratifikace členskými státy. V lednu 2005 ji schválil Evropský parlament; několik zemí se rozhodlo pro referendum, jiné pro ratifikaci parlamentem, některé ani rozhodnout nestihly (včetně České republiky). Bulharsko a Rumunsko musely euroústavu akceptovat přímo přístupovými smlouvami.

Krach euroústavy přinesly francouzské (29. května 2005) a nizozemské referendum (1. června), ve kterých občané hlasovali proti přijetí smlouvy. Bezprostředně následující červnový summit rozhodl v ratifikačním procesu pokračovat, ovšem zrušil smluvený termín (1. listopad 2006), dokdy měla být ratifikace uzavřena (ČTK, 2008). Přesto nesouhlas dvou významných členských států evropskou ústavu fakticky pohřbil – ačkoli i poté ji některé země ještě ratifikovaly.

1.4. Česká republika a evropská ústava

Děni kolem euroústavy spadá do období, kdy v České republice úřadovaly vlády pod vedením České strany sociálně demokratické. Do července 2002 to byla vláda Miloše Zemana, poté post premiéra zastával Vladimír Špidla, od 4. srpna 2004 Stanislav Gross, kterého nakonec 25. dubna nahradil Jiří Paroubek (Úřad vlády, 2007). Ministrem zahraničních věcí byl v Zemanově kabinetu Jan Kavan, ve všech třech následujících vládách potom Cyril Svoboda (KDU-ČSL). Sociálnědemokratické vlády se vždy stavěly k evropské integraci včetně euroústavy pozitivně, na rozdíl od prezidenta Václava

Klausa, aktivního odpůrce ústavy a „euroskeptika“. V Evropské unii tak byla Česká republika ojedinělým úkazem – zatímco ve většině zemí spolupracovaly vlády s velkými opozičními stranami v prosazování ústavy, v Česku byla nejednotná i sama exekutiva a Klaus tak byl v podstatě nejvýše postaveným evropským euroskeptikem. Jeho názory do velké míry sdílela i Občanská demokratická strana, jejímž byl a je čestným předsedou.

Na vzniku ústavy se Česká republika podílela ještě jako kandidátská země, v Konventu českou vládu zastupoval Jan Kohout², poslaneckou sněmovnu poslanec Jan Zahradil a senát Josef Zieleniec (Convention européenne, 2003b). V roce 2004 proběhla další vlna rozšíření a Česká republika se spolu s dalšími devíti zeměmi stala členským státem EU, záhy následovaly volby do Evropského parlamentu, které se týkaly už i nových členů, Českou republiku nevyjímaje. Na římském summitu EU v říjnu 2004 tak premiér Gross s ministrem zahraničí Svobodou podepisovali Smlouvu o ústavě pro Evropu coby představitelé členské země.

Česká republika však, jako jediný členský stát EU, nerozhodla, jakým způsobem by měla ratifikace Smlouvy o ústavě pro Evropu probíhat – zda referendem, nebo v parlamentu. Zpočátku se počítalo s referendem, ovšem vláda vedla s opozicí spory, jestli by šlo o ad hoc referendum, nebo jestli přijmout nový ústavní zákon o obecném referendu. Ke sporu se přidala vládní krize a otázka připojení plebiscitu k případným předčasným parlamentním volbám. Nakonec se nekonaly ani předčasné volby, ani referendum, vláda Jiřího Paroubka po krizi euroústavy v první polovině června změnila priority a otázka evropské ústavní smlouvy ztratila význam.

2. Teoretické zakotvení práce

2.1. *Teorie reprezentace*

Primárním cílem práce je prozkoumat, jaký obraz o euroústavě vytvářelo zpravodajství obou sledovaných deníků. Teorie reprezentace říká, že každé

² Politický ředitel Ministerstva zahraničních věcí ČR od prosince 2001 do srpna 2002, kdy se stal 1. náměstkem ministra zahraničních věcí; od května 2004 do ledna 2008 pak velvyslanec, stálý představitel ČR při EU (Stálé zastoupení ČR při EU, 2008)

zpravodajství (samozřejmě nejen zpravodajství, ale i jakékoli jiné mediální sdělení) musí nevyhnutelně zobrazovaný problém zjednodušovat a tím i zkreslovat. Jak poukazují Burton a Jiráček, „*média zcela nevyhnutelně mění všechno, čeho se zmocňují. (...) To, co se objeví na stránce či na obrazovce, není skutečný originál, nýbrž je to jedna z možných verzí jeho výkladu či zpracování*“ (2003, str. 131). Média takto mediují, zprostředkovávají realitu, vytvářejí mediální reprezentace aktérů i dějů, a to většinou určitým ustáleným způsobem. Reprezentace se více či méně od skutečnosti odlišují, nikdy ale nemůže médium přinést stoprocentní sdělení dokonale odpovídající původní realitě – ze své podstaty na to žádná mediální technologie nemá parametry. Zjednodušování a stereotypizace jsou nutné, aby vůbec bylo možné problém uchopit, zobrazit jej na omezeném prostoru rychle a stručně. Je nutné připomenout, že stereotypní reprezentace nevzniká na jenom základě postojů či inklinace jednotlivců, ale je výsledkem složitých sociálních vztahů. „*Jednotlivé typy postav jsou ve zpravodajství opakovaně prezentovány v určitých situacích, ve vztahu k určitým tématům a událostem, které rámuji vyznění jejich mediální reprezentace (...) Jednotlivé reprezentace se zakládají na opakovaném výběru a zdůraznění určitých atributů popisovaného a opomíjení atributů jiných. Vypovídají tak o optice konkrétního média*“ (Trampota, 2006, str. 91-92). Kromě toho stereotypizace původní předlohu nejen zjednodušuje, ale obvykle též zdůrazňuje, až přehání právě ty zjednodušené rysy (Burton a Jiráček, 2003, str. 197). Pro euroústavu to platí obzvlášť; dokument o bezmála pěti stech stranách a zabývající se velkým množstvím problémů, navíc vyvolávající intenzivní debaty nejen v zemích Evropské unie, je potřeba zobrazit několika málo slovy. V každé zemi a v každé redakci se akcentují, respektive ignorují jiné prvky, každá společnost vidí nejdůležitější znaky někde jinde. „*Co se týče témat, každá země má rozdílný horizont relevance, některé problémy jsou líčeny exkluzivně, zatímco jiné jsou vynechány*“ (Oberhuber, 2005, str. 258).

Publikum zároveň stereotypy a zjednodušování potřebuje, aby se mohlo ve sdělení orientovat a správně porozumět dominantnímu významu události (Trampota, 2006, str. 92).

2.1.1. Úrovně reprezentace

Podle vztahu ke skutečnosti, míry zjednodušení a ustálenosti jednotlivých rysů se zpravidla rozlišují tři úrovně reprezentace.

Typ je prezentován v souvislosti s určitou vlastností, která je zdůrazňována, objevuje se jako určitá pravidelnost v rámci daného žánru, nicméně si zachovává ještě dost jednotlivostí, aby mohl být konkrétně identifikován. Příkladem může být zobrazení konkrétní osoby v roli zkorumpovaného politika, arogantního podnikatele, nezávislého odborníka atp.

Oproti tomu **stereotyp** už ztrácí svou individualitu, ve sdělení nejde o konkrétní danou osobu (situaci, instituci,...), ale právě o dané rysy a vlastnosti, které jsou akcentovány a mnohdy zveličovány na úkor ostatních. Díky těmto znakům bývá na první pohled snadno rozpoznatelný, ale zároveň se takto vytrácejí jednotlivosti (Burton a Jiráček, 2003, str. 189). Příkladem může být matka v domácnosti, romská rodina, kuloáry poslanecké sněmovny atp.

Archetyp, nejhlubší úroveň reprezentace, je hluboce zakořeněn v dané kultuře, jedná se o rovinu základních hodnot – dobro × zlo, život, píle a úspěch, boj proti přírodním živlům a podobně (Trampota, 2006, str. 93).

2.1.2. Jednotlivé teorie reprezentace

Na mediální reprezentaci reality existuje několik náhledů. **Konstrukcionistická teorie** předpokládá, že významy a priori neexistují a jsou do věcí vkládány až lidmi prostřednictvím znakových systémů. Naproti tomu stojí teorie **reflexivní**, jež tvrdí, že významy už v konkrétních věcech či událostech obsaženy jsou. Jazyk a média pak tento význam odráží, ovšem zkresleně. Třetí, **intencionální** teorie reprezentace reality, stojí mezi nimi a předpokládá, že význam je konstruován na základě záměru mluvčího. Všechny tři se nicméně shodují, že na výsledné sdělení mají lidé (zde tedy novináři a mediální pracovníci) podstatný vliv a že se mediální obraz nutně musí od reality odlišovat (Reifová, 2004, str. 213).

V praxi se pak mediace projevuje několika způsoby. Na začátku stojí v případě zpravodajství gatekeeping, kterým se rozhoduje, co vše se do něj dostane, co překročí

práh pozornosti. Kritériem jsou zde zpravodajské hodnoty. Podobná kritéria pak ovlivňují, co a kdo se v médiích objeví – tedy zejména aktéři a zdroje. A na výsledný mediální obraz má klíčovou roli i pořadí, v jakém se aktéři ve sdělení objevují, a vůbec rekontextualizace události.

2.2. Gatekeeping

S reprezentací úzce souvisí proces výběru zpráv a informací, *gatekeeping*. Ne z každé události se může v dané redakci stát zpráva, jen úzký výběr informací se pak objeví v každém konkrétním médiu. Tento proces má několik fází, každý článek v řetězci se rozhoduje, co z množství informací postoupí dál (v případě euroústavy to bude obvykle řada politik/tiskový mluvčí – zpravodaj agentury/média – redaktoři – editoři). Může se zdát, že je tento výběr čistě subjektivním rozhodnutím gatekeepera, každý má odlišné zkušenosti, odlišné názory, ale také odlišný záměr. Politik chce ukázat svoje dílo v nejlepším světle, reportér klade důraz na přesné referování a využívání zdrojů, editor usiluje o co nejatraktivnější zprávy z pohledu publika (Gans, 1980, citace dle: Trampota, 2006, str. 45). Jednotliví gatekeeperi se tak mohou, i když nikoli nutně, dostávat do konfliktů. V rámci jedné redakce ovšem obvykle vědí, jakým způsobem pracují a jaké požadavky má následující, hierarchicky výše postavený gatekeeper. Novináři mají (či měli by mít) jasno, co jejich médium sleduje a jaké informace jsou pro něj (a jeho recipienty) relevantní a důležité, nepracují až tak za sebe jako za svého chlebodáře a svou práci podřizují zavedeným rutinám a pravidlům³. Roli hrají i profesní vztahy v redakci či tlaky, které jsou na médium vyvíjeny zvenčí (Shoemaker, 1996, dle Trampota, 2006, str. 43). Tyto rutiny a pravidla vystihuje koncept *zpravodajských hodnot*, news values.

2.3. Zpravodajské hodnoty

Aby událost překročila tzv. *práh pozornosti*, musí do určité míry naplňovat některé ze souboru zpravodajských hodnot. „*Zpravodajské hodnoty označují soubor*

³ A těchto postupů by si měl být vědom i každý politik či mluvčí - chce-li mít vliv na konečnou podobu zprávy, musí si uvědomit, s jakým konkrétním médiem hovoří a jaké má toto médium priority.

kritérií, jimiž média poměřují zpravodajskou přijatelnost událostí a zpravodajskou vhodnost jejich zpracování“ (Burton a Jiráček, 2003, str. 248). Nejsou sice exaktně měřitelné, každý jednotlivec i mediální organizace je mohou vnímat a vykládat jinak, přinášejí ovšem účinnou metodu jak gatekeeping zkoumat. Lze je dělit na „obecné“, tedy sociokulturní a organizační faktory, a na „zpracovatelské“, tedy na možnosti jejich zpravodajského ztvárnění. Jednotlivá kritéria spolu více či méně souvisí, i když mohou některá stát zdánlivě v protikladu (třeba překvapení vs. očekávání – např. se očekává summit, ale jeho výsledky jsou překvapivé); některá stojí na pomezí obecných a zpracovatelských hodnot. Čím více jednotlivých hodnot lze v události vysledovat a čím intenzivněji jsou přítomny (někdy stačí i vysoká intenzita jediné hodnoty), tím větší má událost šanci proniknout do zpravodajství, respektive vyniknout v konkurenci ostatních zpráv.

Jakmile pak událost práh pozornosti překročí, mají média tendenci její význam zveličovat. Akcentování některé zpravodajské hodnoty může snadno vést k podstatnému zkreslení původního významu, neboť kritéria mají vliv nejen na výběr událostí, ale i na následnou podobu zpráv (Reifová, 2004, str. 76-77). V případě referování o Evropské unii obecně bývá v celé Evropě významnou zpravodajskou hodnotou konflikt. Je ironickým paradoxem, že i euroústava, zamýšlená jako symbol jednoty, je médiu prezentována velmi často prostřednictvím konfliktu (Gleissner a de Vreese, 2005, str. 224).

2.3.1. Obecné zpravodajské hodnoty

Obecné zpravodajské hodnoty jsou vlastnostmi událostí v kontextu dané společnosti či publika, nehraje zde roli proces zpracovávání a výroby zpráv. Jsou víceméně shodné u televize, rozhlasu, tisku i internetu.

Pro zpracování zprávy je důležitý časový rozměr události, **výskyt**, resp. **frekvence**. Kratší a ukončené děje jsou snadněji uchopitelné. Roli rovněž hraje časový rozvrh v konkrétním médiu, totiž pracovní doba a zejména uzávěrky. Pokud se událost stane těsně po uzávěrce, má menší šanci se dostat do příštího vydání, neboť už stihne zastarat - zvláště, pokud ji stihla prezentovat konkurence; velmi důležitá je totiž i **novost**. Na druhou stranu má událost větší šanci se ve zpravodajství objevit, pokud se jedná o

pokračování, vývoj nějakého děje už dříve prezentovaného (tedy **kontinuita**, **průběžnost**), a/nebo pokud se dá očekávat **další vývoj**, gradace, dramatické rozuzlení. Na druhou stranu ale takto může dostat prostor pokračování události, které už v zásadě nijak nové není, nevyvíjí se (Burton a Jiráček, 2003, kapitola VI./1.3).

Pokud se jedná o nějaký vývoj, eventuelně o **předvídatelnou** událost, je pro mediální organizaci snazší se na zobrazení události připravit, vyslat zpravodaje, připravit background a související materiály, ale i zvýšit náklad, připravit zvláštní vydání atp. Předvídatelnost také pomáhá publiku formovat očekávání (ibid).

Čím bližší je událost publiku, tím je pro něj důležitější. Jedná se o geografickou, ale ještě spíše o kulturní a sociální **blízkost**. Ta úzce souvisí s **elitními zeměmi**. Spojené státy americké jsou sice za oceánem, ale pro většinu (nejen) evropských zemí jsou velice blízké a dění v této zemi sledují média na všech kontinentech. Podobně jsou pro zpravodajství přitažlivé **elitní osoby** – ať už jako účastníci, nebo v roli komentátorů. *„Zpravodajství je často spíše referováním o tom, co o událostech řekly významně postavené osoby než referováním o událostech samých“* (McQuail, 2007, str. 243). Podstatným předpokladem pro žurnalistickou práci jsou odpovídající kontakty a ty je záhodno náležitě „prodat“. Významné osobnosti typu politiků či celebrit ze showbusinessu zpravidla samy usilují o to dostat se do médií, poněvadž právě přítomnost v médiích ve velké míře utváří jejich postavení ve společnosti a měří jejich úspěšnost. Osobnosti a média si tak navzájem prospívají, byť by se našly mnohé argumenty zpochybňující přínos této praxe a serióznost tzv. *infotainmentu* a *politainmentu*, respektive na straně politiky její personalizace (Burton a Jiráček, 2003, str. 144). A **personalizace** události usnadňuje její reprezentaci, i když se nejedná o elitní aktéry. *„Obecně platí, že přítomnost konkrétních, identifikovatelných osob, které lze představit jako aktéry děje, usnadňuje médiím podávání zpráv (a posiluje narativní charakter zpravodajství). Pokud se jedná o známou osobu, kterou ani není třeba představovat, usnadnění se tím jen násobí“* (Burton a Jiráček, 2003, str. 253).

Aby se z ní stala zpráva, měla by událost být pokud možno **jednoduchá** a **jasná**, **jednoznačná**, snadno vysvětlitelná. Zpravodajství je ve své podstatě rychlé a jednoduché, složitějším problémům a jejich komplexním prezentacím slouží publicistika a jiné žánry. Stejně důležitá je **smysluplnost**, úzce související s kulturní blízkostí, čímž Hartley (1990, citace dle: Burton a Jiráček, 2003, str. 251) míní, nakolik

událost odpovídá zkušenostem a znalostem daného publika. Vedle zkušeností by zpráva měla rovněž **souznít s očekáváním publika**, jeho návyky. Zpravodajsky hodnotná může být i událost, která se sice odehrává relativně dále, ale ve zhruba stejnou dobu jako nějaká obdobná blízká událost – Burton a Jirák (2003, str. 254) tento jev označují za **variaci**.

V jistém kontrastu proti očekávání, předvídatelnosti a kontinuitě stojí **překvapivost**. Přesto se ale překvapení musí dít v nějakém známém a sledovaném kontextu, aby bylo pro zpravodajství významné.

Poslední, poněkud svéráznou zpravodajskou hodnotou je **negativita**. V demokratických společnostech prostě platí, že špatná zpráva = dobrá zpráva (Burton a Jirák, 2003, str. 253) a pozornost podle všeho přitahují nikoli úspěchy a pozitivní vývoj, nýbrž krize, oběti, katastrofy a tak dále.

2.3.2. Zpracovatelské hodnoty

Mediální organizace jsou závislé na možnostech, jaké ve zpracování zprávy z konkrétní události mají. Výrazně se liší podle druhu média i podle periodicity.

Pokud není na místě žádný reportér, těžko něco psát, bez kamery nic nelze natočit atp. Zpracovatelské hodnoty se daleko více než obecné odvíjejí od typu média. Hovoří se zde o *zpravodajské síti*. Mediální organizace předpokládají, že v určitých místech či sférách se bude dít více zajímavých (zpravodajsky hodnotných) informací a tedy je více sledují, vyšlou tam více zpravodajů atp. Nej hustší síť budou kupř. na ose New York – Washington, D. C., či v trojúhelníku Bonn⁴ – Paříž – Londýn (McQuail, 2007, str. 245). Čím hustší síť, tím více informací logicky zachytí.

„Předem naplánované zpravodajství z prostorového hlediska tedy zahrnuje existenci celé řady předpokladů, s jejichž znalostí lze odhadnout, kde se mohou události nejpravděpodobněji dít – což v sobě skrývá jistou tendenci k podpoře vzniku událostí“ (McQuail, 2007, str. 245). A když už někde reportér je, byla by jednoduše škoda nevyužít takto shromážděné materiály, byť se nakonec událost nejeví tak zajímavá, jak se čekalo.

⁴ Dnes samozřejmě Berlín

K prosazení zprávy ale rovněž napomáhá, pokud ji lze prezentovat z určitého **úhlu pohledu**, dramaticky, akcentovat **konflikt** (velmi běžné v politice, ale i ve sportu), či **emoce** – časté jsou tzv. *jímavé lidské příběhy* (Burton a Jirák, 2003, str. 254)⁵.

2.4. Aktéři

Na tvoření vlastní zprávy a na její výslednou podobu má klíčový vliv výběr aktérů, tj. zdrojů a těch, o kterých zpráva pojednává; tento výběr v podstatě lze označit za další fázi gatekeepingu. U většiny událostí lze najít řadu pohledů, nicméně jednotlivé zdroje nejsou zdaleka rovnocenné - dala by se na ně aplikovat kritéria obdobná zpravodajským hodnotám. Gans (1990, odkaz dle: Trampota, 2006, str. 86) zmiňuje podnětnost, moc a autoritu, spolehlivost a důvěryhodnost, schopnost dodávat vhodné, kvalitně formulované informace (nejlépe pravidelně i na požádání) i geografickou a sociální blízkost k novinářům. Určující může být i shoda, či rozpor s názory novinářů.

2.4.1. Vlastnosti zdrojů

Vlastností zdrojů i jejich šance objevovat se ve zpravodajství zkoumá sociologie zdrojů, přičemž se zaměřuje hlavně na jejich sociální původ. *„Ukazuje se, že novináři mají při užívání zdrojů sklon k rutinnímu využívání omezeného počtu již osvědčených zdrojů a zejména zdrojů s oficiálním byrokratickým statutem. Primárně proto, že tyto typy sociálních aktérů naplňují profesionální požadavky po efektivních a spolehlivých zdrojích“* (Trampota, 2006, str. 80). Média dávají obvykle výrazně více prostoru elitám, státním a místním úřadům, eventuelně velkým společnostem – totiž zdrojům disponujícím mocí, s vyšším sociálním postavením.

Tyto elity v souladu s konceptem zpravodajských hodnot představují žádaný zdroj informací a názorů a díky své exkluzivitě mohou mnohdy zpravodajství ovlivňovat. *„Mezi politiky a úředníky na jedné straně a tiskem na straně druhé často existuje ustálená, víceméně institucionalizovaná tichá dohoda, která může sloužit celé škále účelů a nemusí mít ve svém důsledku nutně manipulativní charakter“* (McQuail, 2007, str. 254).

⁵ Trampota (2006, str. 30) používá rovněž termín „hluboký lidský příběh“, neboli slangově „há-el-pěčko“

Elity mají přístup do médií v podstatě rutinní, méně významné instituce či jedinci se musejí daleko více snažit zaujmout se svým tématem či názorem. „Obyčejní“ lidé se pak aktéry zpravodajství stávají spíše coby oběti, protestující, či porušující zákon. Výrazný rovněž bývá (ne)poměr mužů vůči ženám co se týče četnosti i délky promluvy (Trampota, 2006, str. 80).

Právě v oblasti zpráv z Evropské unie, potažmo přímo o euroústavě, mezi aktéry výrazně převažují nejvyšší političtí představitelé (včetně opozičních) (viz. například d’Haenens, 2005, str. 429; Nečas, 2007, str. 10; či výsledky projektu ConstEPS, všichni 2007: Rakušanová; Evas; Packham; Maatsch; Wyrozumska).

2.4.2. Rekontextualizace zdrojů

Různým výběrem aktérů, ale i jejich postavením v rámci zprávy a věnovaným prostorem, vytržením z kontextu a novým uspořádáním (rekontextualizací) média vytvářejí odlišné obrazy reality. Roli hraje například, zda je aktér přímo citován, či jeho výrok zpráva jen parafrázuje, stejně jako rozsah citací a parafrází. Vliv na celkové vyznění má rovněž pořadí: první aktér často konstituuje náhled na problém, zatímco ti následující jsou vnímáni jako reakce na něj. „*Jedinci v mocenských pozicích nebo pozicích s vysokým statusem, kteří nabízejí názory na kontroverzní témata, se svými definicemi uspějí, protože jsou vnímáni jako ti, kteří mají přístup k přesnějším a odbornějším informacím než většina populace. Výsledkem takto strukturované preference je, že se tito mluvčí stávají takzvanými primárními definujícími témat*“ (Hall et. al., 1978, citace dle: Trampota, 2006, str. 83).

3. Analytická část

3.1. Metoda

Metodou srovnávání obou deníků byla kvantitativní obsahová analýza. Kódovací jednotkou je článek/zpráva, a kódovaly se následující proměnné. Identifikační: měsíc, den, rubrika. Analytické proměnné pak byly:

- 1) **Počet slov.** Vzhledem k formě výstupu z databáze Mediasearch Newton IT se do počtu započítávala všechna slova z exportu, tj. kromě vlastního textu i všechny, jméno autora, případně citované agentury, rubrika, strana, datum, popisek k případné fotografii či infografice. U komentářů se počítala i věta na konci charakterizující autora.
- 2) (zpravodajství) Jeden až tři **hlavní aktéři**. Pokud bylo aktérů více na srovnatelné úrovni, byli počítáni jako zobecňující subjekt (např. několik poslanců jedné strany najednou bylo kódováno jako strana; pokud je ovšem jeden převyšoval, byl kódován samostatně). Představiteli států se myslí politické, pokud se jednalo o občany (zejména o referenda), byli kódováni souhrnně
- 3) (zpravodajství) Jedno až tři **hlavní témata**. Stejná metoda zobecňování jako v případě aktérů.
- 4) (zpravodajství) **Citování agentur**. Hlavní agentury (ČTK, Reuters, DPA, AP) byly kódovány způsobem ano/ne, vedle nich pak byla zjišťována přítomnost dalších zdrojů.
- 5) (zpravodajství) **Zmínění politických stran** – kódována byla explicitně označená přítomnost, či nepřítomnost, kdekoli ve zprávě, včetně citací mluvčích, infografiky atp., každé následující strany: ODS, ČSSD, KDU-ČSL, KSČM, jakákoli další česká strana, jakákoli politická strana dalšího členského státu, jakákoli politická frakce v Evropském parlamentu.
- 6) **Autoři komentářů**. Rozlišují se kategorie: kmenový autor, externí novinář, prezident Klaus a jeho personál, ODS, vládní koalice, další politici, odborníci, čtenáři (jen v MfD), další. Rozhodující je zařazení autora podle redakce, tj. věta na konci článku „autor je...“. Pokud nebyla přítomna, předpokládá se, že jde o vlastního komentátora redakce.

3.2. *Vzorek*

Hlavní výzkum bere v potaz zpravodajství obou deníků. Definici zprávy podává například Praktická encyklopedie žurnalistiky (Osvaldová, Halada et al., 1999, str. 213). Jedná se o text, který přináší aktuální informace o současném a nedávném dění, přičemž odpovídá na základní otázky: Kde? Kdy? Co? Kdo?, případně i Jak? a Proč?

V případě Mladé fronty Dnes byly zvoleny konkrétně rubriky Titulní strana, Události a politika, Z domova, Téma dnes, Ze světa, Ekonomika. Z Práva byly sledovány Hlavní stránka, Zpravodajství, Ze zahraničí a Trhy & Ekonomika. Texty byly získány

z databáze MediaSearch společnosti NEWTON Media, a. s. Fulltextovým vyhledáváním byly vybrány texty, které obsahují (kdekoli) zmínku o Evropské unii a zároveň o euroústavě či o evropské ústavě⁶. Poté byly vybrány zpravodajské texty, v nichž byla evropská ústava jedním z hlavních témat.

Ve srovnání komentářů byly brány v potaz všechny články z rubriky Publicistika (Právo), respektive Názory (MF Dnes), kde byla euroústava důležitá.

Časově je vzorek vymezen od **1. ledna 2005 do 30. září 2005**. V lednu smlouvu ratifikoval Evropský parlament, ratifikace euroústavy pak pokračovala a úměrně tomu se objevovala ve zpravodajství. Koncem léta pak už bylo jasné, že ve stávající podobě nemá evropská ústavní smlouva budoucnost a debaty se postupně přesouvaly do jiných sfér. O tom svědčí i minimální počet kódovaných článků ze srpna a září – viz níže. Dohromady se jednalo o 415 příspěvků.

3.3. Výsledky

3.3.1. Počet příspěvků

Celkem bylo kódováno 249 zpráv, z toho 98 z Mladé fronty Dnes a 151 z Práva, a 174 komentářů, 89 v MfD a 85 v Právu. Časové rozprostření odpovídalo nejvýznamnějším „euroústavním“ událostem, které se v Evropě i České republice odehrávaly, respektive které deníky zachycovaly, nejvíce jich bylo v květnu a červnu – zejména kvůli francouzskému referendu a summitu Evropské rady v polovině června. Viz příloha č. 1 – počet příspěvků podle měsíců, a č. 2 – počet podle rubrik. Shodou okolností je zpráv v Právu takřka přesně 1,5× více, a tak při srovnávání hodnot můžeme využít koeficient 1,5 pro relativní poměry – v některých grafech tak je v případě Mladé fronty Dnes uvedena jak absolutní hodnota, tak její jedenapůlnásobek.

Rozložení zpráv do rubrik (příloha č. 2) ovšem nebylo ani v jednom deníku nijak striktní, Evropská unie je někdy domácím, někdy zahraničním tématem, v řadě případů rozhodnout ani jednoznačně nejde a zařazení příspěvků s největší pravděpodobností záleželo na situaci v redakci. Někdy se i stalo, že zahraniční zpráva měla hlavního

⁶Byl použit následující vzorec: ((evropská ústava) OR (evropské ústavy) OR (evropské ústavě) OR (evropskou ústavu) OR (evropskou ústavou) OR (euroústav*)) AND uni*

aktéra českého (Pro evropskou ústavu je v Česku 39 procent lidí, Právo 25. 1.), či naopak, mnohdy se v jednotlivých zprávách vyskytovaly informace a témata, které spolu souvisely jen velmi vágně.⁷ Titulní strana i ekonomika pak vůbec původ události nerozlišují.

3.3.2. Délka textů

Aritmetický průměr délky zpráv byl takřka shodný u obou periodik, 377 slov u Práva a 380 slov v případě Mladé fronty Dnes. Znamená to tedy, že podle počtu příspěvků se Právo věnovalo ve svém zpravodajství euroústavě víc (stěží lze předpokládat, že by větší rozsah byl způsoben například jazykovými faktory).

Komentáře měly průměrnou délku 520 slov v Právu a 471 v MfD. Mladá fronta ovšem započítávala mezi komentáře i postřehy od čtenářů, které byly redakčně kráceny a měly ve výsledku znatelně menší rozsah. Po jejich odečtení byla průměrná délka komentáře MfD 505 slov. Na druhé straně průměr v Právu byl navýšen rozhovory neúměrné délky, celkem dvěma; rozhovor s Vladimírem Železným měl dokonce 2908 slov (Česko si v EU hraje na žáčka z nedělní školy. Na účet svých občanů, říká Vladimír Železný, Právo, 17. 9.)⁸. Bez jejich započtení měly komentáře v Právu jen 486 slov.

3.3.3. Zdroje, agentury

Příloha č. 6 srovnává, jakým způsobem oba deníky odkazovaly na zdroje svého zpravodajství. Počítá se s explicitním uvedením agentury v čele zprávy či u tabulky apod. (zejména u sociologických průzkumů), stejně jako se zmíněním zdroje ve vlastním textu. Z dat vyplývá, že deník Právo dával přednost zpravodajským agenturám, především ČTK (každá třetí zpráva) a DPA, významný podíl měla BBC (nebylo specifikováno, jestli se jednalo o webové, televizní, či rozhlasové zpravodajství). Právo rovněž několikrát přineslo stručnou kompilaci, co píše zahraniční média – zejména takto byly citovány francouzské deníky. Dvanáct příspěvků bylo

⁷ Navíc můžeme spekulovat o přesném vymezení rubrik, jejich názvy jsou zejména u MfD relativně otevřené – „domovem“ můžeme myslet celou Evropskou unií, stejně jako je Česká republika je nedílnou součástí „světa“, jako „zahraničí“ můžeme vnímat až oblasti mimo schengenský prostor.

⁸ Rekordně dlouhý byl příhodně i titulek.

označeno jako vlastní zpráva. Takových, totiž označených „od naší zpravodajky“ (takřka všechny takové psala Johana Grohová), měla Mladá fronta Dnes 25. Ta se výrazně méně spoléhala na agentury, pouze patnáctkrát odkazuje na ČTK, na zahraniční jen minimálně. Stejně málo byla zmiňována další média. Významným zdrojem pro MfD ale byly různé agentury pro výzkum veřejného mínění, ať už CVVM, SC&C, nebo některá další. Čtyřicet zpráv měla MfD bez zdroje, jen s podpisem či zkratkou autora, což po vynásobení 1,5 dává stejné číslo jako u Práva.

3.3.4. Aktéři

Celkem bylo v Mladé frontě Dnes 189 aktérů označeno za hlavní, v Právu pak 279. V přepočtu na jednotku jich je v obou denících prakticky stejně. Více tabulka č. 3.

3.3.4.1. České osobnosti

Vcelku podle očekávání byli nejdůležitějšími aktéry z české scény prezident Václav Klaus a premiér Jiří Paroubek (ačkoli měl Klaus vůči Paroubkovi náskok, neboť ten se svého úřadu ujal až koncem dubna). Klaus dominoval zhruba každému desátému textu v Právu a dokonce každému pátému příspěvku Mladé fronty Dnes. Osm příspěvků věnovala Mladá fronta Dnes Klausově jedinému sporu s poslanci Evropského parlamentu – viz kapitola Polarizovaný konflikt (Právo stejné kauze věnovalo zprávy tři, a to ještě v domácí dimenzi, když se do ní vložil Lubomír Zaorálek).⁹ Ze zahraničí naopak Právo zobrazuje prezidenta Klause, když cituje z jeho rozhovoru, který poskytnul deníku Frankfurter Allgemeine Zeitung.

Mladá fronta zobrazovala (v relativních číslech) o dost víc i premiéra. Byla u ní znatelnější tendence zobrazovat diskusi o evropské ústavě jako konflikt, pokud možno personifikovaný. Co je však zajímavé, v přímé konfrontaci se na stránkách obou deníků objevují prezident s premiérem jen zřídka (MfD čtyřikrát, plus jednou prezident versus

⁹ Právo: Zaorálek odpoví Klausovi do dvou dnů, 25.4.; Spor Klause a Zaorálka o euroústavu sílí, 27.4.; Prezident má odpověď z Bruselu za nedostatečnou, 30.4. MfD: Klaus škodí Česku, řekli v Bruselu, 21.4.; Brusel tvrdě kritizoval Klause, 21.4.; Přehnaný útok, nebo zasloužená sprcha? 22.4.; Průzkum: Češi dají na prezidenta, 22.4.; Klausovi kritici jsou „válečníci v boji za přijetí ústavy“, 22.4.; V čem se Klaus neshoduje s europoslanci, 22.4.; Klaus: Europoslanci mě urazili, 22.4.; Klaus se rozzlobil i na Zaorálka, 23.4.; Šéf Sněmovny Zaorálek: Ať se Klaus zklidní, 27.4.; Klaus: Dopis z Bruselu odmítám, 30.4.

vláda; v Právu jednou plus dvakrát). Mnohdy se v těchto situacích nejednalo o samotnou euroústavu, ale o právo prezidenta vyjadřovat názor odlišný od oficiální vládní zahraniční politiky – premiér Paroubek hrozil Klausovi, že mu vláda nebude povolovat zahraniční cesty (Paroubek: Zakáží Klausovi cesty, MfD 27. 5.; Zaorálek: Klaus otáčí kormidlo proti polistopadové tradici, Právo 30. 5.).

O personifikaci by svědčil i poměr, s jakým jsou ve výsledcích zastoupeny české politické osobnosti a instituce. V případě vlády a parlamentu jsou data pro oba deníky víceméně srovnatelná, ovšem velice rozdílná je situace v případě zastoupení stran – Právo stranám obecně přikládalo daleko větší význam (29 vůči 7), na druhou stranu MfD akcentovala důrazněji jednotlivé osobnosti. Příčiny faktu, že u Práva strany dominují, mohou být dvě, neboť jako strana byla kódována jak samotná politická strana, tak několik stranických představitelů, aniž by některý zvlášť vyčníval. Mladá fronta tedy oproti Právu více zdůrazňovala jednotlivé „silné“ jedince české politické scény, ostatním nedávala tolik prostoru. Podobný jev pak lze vyčíst ze zastoupení jednotlivých stran českého spektra, které je v případě Práva o dost vyrovnanější, kdežto Mladá fronta dává víc prostoru právě větším stranám, zatímco neparlamentní takřka ignoruje. V oblasti osobností je ještě výrazný nepoměr v případě ministra zahraničních věcí Cyrila Svobody, sice šest k nule „ve prospěch“ Práva. Devětkrát se v množině hlavních úloh ocitl Jean-Claude Juncker, lucemburský předseda vlády, z toho sedmkrát v Právu. Pozornost mu zajistila hlavně skutečnost, že byla jeho země v prvním pololetí roku 2005 pověřena předsednictvím Evropské rady. Pod jeho vedením se tak odehrál i klíčový bruselský summit 16. června (Juncker: Evropa je v hluboké krizi, Právo 20. 6.).

3.3.4.2. České instituce

Z této oblasti dominují v Právu politické strany, v Mladé frontě Dnes vláda. O dost vzácněji figuruje jako hlavní aktér parlament. V inkriminované době a v dané souvislosti se neodehrálo žádné hlasování, probíhaly jen neustálé diskuse. Ačkoli měli v řadě článků slovo poslanci a senátoři, vystupovali takřka vždy coby zastánci určitého názoru, tedy jako reprezentanti stran, nikoli z titulu poslaneckého/senátorského mandátu. Parlament by byl hlavním aktérem například v případě dalších zemí, které ratifikovaly Smlouvu o ústavě pro Evropu hlasováním zastupitelů.

3.3.4.3. Evropské osobnosti

V případě evropských osobností dominují množině francouzský prezident Jacques Chirac a britský ministerský předseda Tony Blair. Stejně potom převažují obě země jako takové. Velká Británie předsedala Evropské radě ve druhé polovině roku 2005, tedy právě po kolapsu ratifikačního procesu. Ten pro Blaira znamenal dvě věci: mohl odvolat britské referendum, které se jevílo ještě rizikovějším, a posílila role Spojeného království a jeho vizí v celé Evropské unii. Oba dva momenty byly pro sledovaná média celkem zajímavé (Právo: Británie odložila referendum k ledu, 7. 6.; Británie drží smlouvu v šachu, 3.6. MfD: Britové přebírají kormidlo nad Unií, 1. 7.; Britové poslali ústavu „k ledu“, 7. 6.). Oproti výše zmiňované situaci je kolem osoby Tonyho Blaira trend opačný, jeho osoba vyčnívá nad ostatními britskými představiteli víc v Právu než v Mladé frontě.

3.3.4.4. Členské státy

Francie má obecně v Evropské unii významnou pozici, patří mezi její hlavní tahouny a iniciátory, spolu s Německem tvoří takzvaný „motor“ Evropské unie. K tomu se přidala záležitost s francouzským referendem, které samo o sobě vyvolalo velký rozruch, znásobený právě důležitostí Francie. Těžkosti se očekávaly už dopředu, a tak prezident Chirac spustil masivní propagační kampaň. Ta se spolu s průzkumy stala hlavním tématem několika zpráv, stejně jako potom úvahy, co by se mělo dál s Francií dělat. Německo vedle ní zůstalo prakticky neviditelné, neboť evropskou ústavní smlouvu nechalo ratifikovat v parlamentu (ačkoli se pak ještě zdržela právními diskusemi). Spolkový kancléř Gerhard Schröder v danou chvíli působil spíše jako Chirakův asistent, když jezdil podporovat jeho kampaň, i po krachu pak vystupovali často společně – zejména podle Mladé fronty Dnes (MfD: Německo "přiběhlo" pomoci Francii, 27. 4.; Paříž a Berlín: Ústava ještě není mrtvá, 11.6. Schröder a Chirac ;dál věří v ústavu, 6. 6.; Právo: Chirac a Schröder čekají od Blaira ústupky, 11.6.). Celkově akcentovalo Právo více Francii a Chiraka, (řešilo ovšem i vnitřní francouzskou situaci v kontextu referenda - Francie jásá, Evropa zaskočena, 31. 5.), Mladá fronta Dnes spíše Schrödera. O poznání méně prostoru mělo Nizozemsko. Referendu samotnému věnovala Mladá fronta tři příspěvky (všechny 2. června), Právo čtyři (2. a 3. června), jinak se Nizozemsko objevuje jen marginálně, nepoměrně méně než Francie – zpravidla jen časová určení typu „po francouzském a nizozemském zamítnutí“. Ještě méně se deníky věnovaly

referendu ve Španělsku, které skončilo podle předpokladů souhlasem s evropskou ústavou – Právo dva příspěvky, MfD jeden.

3.3.4.5. Evropské instituce

Předseda Evropské komise José Barroso nemá z titulu své funkce přílišný vliv na ústavní smlouvu ani na zásadní otázky směřování Evropské unie, přesto byl relativně důležitým aktérem. Lze usuzovat, že je pro média snadno uchopitelným představitelem, personifikací Evropské unie a Bruselu, v kontrastu s nominálně nejvýše postaveným představitelem EU, totiž hlavou státu, která aktuálně předsedá Evropské radě. Premiéři se v čele Rady mění po půl roce a jsou na rozdíl od Barrosa vždy spjatí se svou zemí, kdežto vrchní komisař má pětileté funkční období a punc jakéhosi evropanství. O poznání menší roli se hrávali jednotliví komisaři, z celkových čtyřadvaceti (bez předsedy) jich nějakou úlohu ve sledovaném vzorku sehrálo jen několik, totiž jedenáct v Právu a dva v Mladé frontě Dnes. Vesměs se jednalo o komentování aktuální situace, o informační/propagační kampaň (výtisky českého překladu Smlouvy o ústavě pro Evropu)(Premiér: vláda je pro referendum, Právo 10. 5.), či o sociologický výzkum Eurobarometr, který spadá pod kompetenci Komise. I na komisaře nazírá Právo „evropsky“, s výjimkou českých není nikde zmiňována jejich státní příslušnost – oproti Mladé frontě, která v jednom případě zmiňuje „britského komisaře pro obchod Petera Mandelona“, v dalším už jsou Verheugen a Rehn „evropští“, bez příznaku (Ústava umírá, Británie ruší referendum, MfD 4. 6.; „Blbá nálada“ Unie ohrožuje její rozšíření, MfD 9. 6).

Evropský parlament, respektive jeho poslanci, byli viditelnější v Mladé frontě Dnes, zejména díky níže rozvedenému sporu europoslanců s Václavem Klausem. V lednu tu byla ratifikace ústavní smlouvy Evropským parlamentem, po referendech ve Francii a Nizozemsku se i evropští poslanci zapojovali do diskusí, co dál.

Evropská unie (Brusel, Evropa,...) jako zobecňující pojem byla více používána Mladou frontou Dnes – raději se vyhýbala konkretizování na Komisi, Evropskou radu, či Radu Evropské unie (neboli Radu ministrů; o té ale není jediná zmínka ani v Právu, raději se v obou denících užívá termín typu zasedání ministrů – čímž se ale v mediálním obrazu vytrácí institucionální, pravidelný charakter těchto zasedání).

3.3.4.6. Ostatní aktéři

Výrazný nepoměr je mezi oběma deníky v roli tisku. Zatímco Mladá fronta Dnes jej využívá toliko k citacím, v Právu byl jedenáctkrát důležitým aktérem. Několikrát zde vyšla sonda do zahraničních periodik, pětkrát je slovo tisk přímo v titulku. Naproti tomu česká média nemají takový význam ani v Právu.

Oproti tomu přikládala Mladá fronta větší význam odborníkům, analytikům, výzkumným institucím atp, velmi často se ve zprávách objevovaly průzkumy a preference, někdy komentované právě odborníky. Hlavním aktérem ale v případě průzkumů, jakož i hlavních referend, byli samotní občané, voliči, veřejnost..., odtud jejich velmi vysoké zastoupení – v MfD dokonce více než v každém čtvrtém příspěvku, jednalo se zde tedy o vůbec nejdůležitějšího aktéra; v Právu o druhého nejdůležitějšího, po politických stranách.

3.3.5. Politické strany

Při přepočtu je patrné, že celkově oba deníky zmiňovali tuzemské politické strany v takřka totožné míře, v zastoupení jednotlivých stran se ale lehce lišily (příloha č. 4). Zatímco v Právu byly čtyři hlavní parlamentní strany takřka vyrovnané a častokrát byly zmíněny i menší strany (SNK-ED v Evropském parlamentu, Unie svobody-Demokratická unie), v Mladé frontě Dnes silně převažovala ODS a znatelně méně byly zobrazeny menší strany a KSČM. Na základě těchto dat nelze nicméně soudit, že by Mladá fronta Dnes nadržovala Občanské demokratické straně a zobrazovala je daleko častěji. Často totiž byla zobrazována jako oponent vládní politiky a premiér Paroubek či ministr zahraničí Svoboda, kteří byli nejčastějšími aktéry, byli mnohdy prezentováni bez explicitního uvedení stranické příslušnosti. Naopak Právo jejich stranický původ často uvádělo, tudíž jsou zde strany ve vyrovnanějším poměru.

Jako určitá sonda byla míněna statistika politických stran jiných států i frakcí v Evropském parlamentu. První byly jmenovány, šlo-li o nějaký domácí konflikt či neshody, zejména ve Francii, eventuálně při parlamentní ratifikaci. Evropské frakce pak

byly zmiňovány jen minimálně – v případě Práva to bylo asi v polovině případů, ve kterých hrál důležitou roli Evropský parlament, u MfD to bylo ještě méně.¹⁰

3.3.6. Témata

Jednotlivá konkrétní témata byla seskupena do čtyř množin. Viz příloha č. 5.

1. Chod Evropské unie – instituce, rozhodovací principy, platné dokumenty, smlouvy, hlavní hybatelé Unie (francouzsko-německý „motor“).
2. Ekonomická témata – rozpočet EU, společný trh, euro a měnová politika.
3. Ratifikační proces – včetně podmnožin
 - a. kampaň pro euroústavu
 - b. kampaň proti euroústavě
 - c. sociologické průzkumy a předpovědi
 - d. referenda.
4. Řešení krize, budoucnost integrace, včetně:
 - a. odložení ratifikace
 - b. pokračování ratifikace
5. Polarizovaný konflikt
6. Kontext

3.3.6.1. Chod Evropské unie

Málo výrazným tématem bylo fungování Evropské unie, její rozhodovací procesy, instituce (ovšem instituce či jejich představitelé nezřídka vystupovali coby aktéři). Jen minimálně se deníky zmiňovaly o tehdy platných principech, stejně jako o změnách, které měla přinést Smlouva o ústavě pro Evropu. Důvod nízkého zastoupení lze hledat ve skutečnosti, že samotné instituce či smlouvy nejsou po stránce zpravodajských hodnot nijak snadno uchopitelné.

3.3.6.2. Ekonomické aspekty integrace

Více pozornosti měla ekonomická témata, byť šlo možná o souhru okolností. Na bruselském summitu 16. června, tedy v době intenzivních debat o budoucnosti

¹⁰ Ve sledovanou dobu se ovšem v EP neřešil žádný spor. Za takové situace by bylo lze očekávat, že by eurostranická příslušnost hrála jistou roli a byla by v tisku více zdůrazňována.

euroústavy a celé integrace, byl na programu i rozpočet EU na roky 2007 až 2013 (Hádky o peníze rozdělují Evropu, MfD 18. 6; Většina EU pro pokračování ratifikace, Právo 17. 6.), jednání o něm byla tvrdá a na summitu neuspěla. Evropské unii tím po referendech, jejichž neúspěch se na summitu rovněž nepodařilo vyřešit, přibyl další závažný problém. Rozpočet EU, resp. související otázky – britská sleva a společná zemědělská politika – byl v kategorii ekonomiky Evropské unie nejsledovanějším tématem (Právo 13×, Mladá fronta Dnes 8×, tedy relativně stejně). Vedle rozpočtu to pak bylo i několik málo zmínek o společné měně a dopadu ratifikační krize na její kurz, nebo otázka společného trhu služeb.

3.3.6.3. Ratifikace

Nejdůležitější oblastí zpravodajství o evropské ústavě bylo referování o procesu její ratifikace.¹¹ Česká republika v tomto procesu poněkud zaostávala, v době, kdy už řada států ústavní smlouvu schvalovala, se stále ještě diskutovalo, jakou formu zde vůbec bude mít. Zpočátku se všechny strany klonily k referendu, ovšem spor byl o to, zda bude vysáno jednorázové referendum (jak prosazovala ODS), nebo bude přijat ústavní zákon o obecném referendu, který připravila vláda (Vláda schválila návrh obecného referenda, Právo 10. 3.; U ODS neprošel další Grossův pokus o obchod, MfD 10. 3.). Druhou spornou záležitostí pak byl termín případného referenda, totiž zda jej spojit s potenciálními předčasnými volbami. Tyto počáteční spory náležely do období krize vlády Stanislava Grosse, byly jedním z důležitých faktorů vyjednávání o nové vládě, potažmo předčasných volbách. Schválení Smlouvy o ústavě pro Evropu bylo klíčovým bodem v nabízených alternativách. V jednu dobu zvažovala ČSSD na post předsedy vlády Jana Kohouta, velvyslance ČR při Evropské unii a někdejšího člena Konventu o budoucnosti Evropy. Toho se rychle chopila média a vykreslila potenciální situaci, kdy by se prezidentu Klausovi coby odpůrci ústavy notoricky známému po celé Unii objevil prominentní oponent, de facto jeden z autorů ústavní smlouvy (Klaus versus Kohout: boj o euroústavu, MfD 12. 4.). Vládní krize pak dopadla jinak, do čela kabinetu se postavil Jiří Paroubek, ovšem i on stanovil za vládní prioritu ratifikaci evropské

¹¹ Čísla mohou působit poněkud zavádějícím dojmem, že 80 % všech zpráv pojednává o ratifikaci, ale tolik jich není. Je potřeba mít na zřeteli, že u zprávy mohla být kódována až tři hlavní témata, přičemž se mohlo jednat o tři témata z kategorie „ratifikace.“ Ve skutečnosti tvořila ratifikace zhruba polovinu všech témat (120/247 v Právu, 82/150 v MfD).

ústavy a houževnatě ji propagoval – o tom ostatně svědčí i čísla v tabulce aktérů této práce.

Ačkoli oba listy často opakují **stanoviska** hlavních aktérů na euroústavu (tj. **kampaň** pro, resp. proti), jednalo se především o velmi povrchní charakteristiky – totiž že daná strana či osobnost ratifikaci odmítá, nebo prosazuje. O něco konkrétnější argumenty zmiňuje Právo, pořád mají ale promluvy zastánců i odpůrců spíše podobu apriorního imperativu. Jak je patrné z výsledků analýzy, dominantním tématem zpravodajství obou listů byl jen proces ratifikace a související události, potažmo pseudoudálosti, jak je definuje Trampota (2006, str. 34) – proslovy a stanoviska politiků a podobně.

V domácím zpravodajství byla „**kampaň pro**“ spíše okrajovou záležitostí, hlavním tématem se stávala v drtivé většině případů v zahraničních událostech (v Právu byl jen jediný takový příspěvek domácí, i v případě Mladé fronty Dnes jich byla ze zahraničí velká část). A to především ve Francii, prezident Jacques Chirac mohutně propagoval euroústavu, s nemalou pomocí dalších evropských státníků (tedy aspoň pohledem obou deníků). Takřka polovinu příspěvků Mladé fronty Dnes, jež pojednávaly o postojích ve prospěch či neprospěch euroústavy, představoval spor Václava Klause s prominentními europoslanci – viz níže v kapitole Polarizovaný konflikt.

„**Kampaň proti**“ už byla v českém kontextu zřetelnější, neboť na rozdíl od vlády prezident svou euroskeptickou kampaň spustil, respektive zintenzivnil svoje dosavadní osvětové působení – ať šlo o besedy se studenty a přednášky ve vzdělávacích centrech, nebo o psaní a vydávání (anti)propagační literatury.

Velice častým obsahem zpravodajství byly v případě obou periodik **sociologické průzkumy**, které monitorovaly, nakolik je obyvatelstvo nakloněno euroústavě, potažmo celé Evropské unii. Jednalo se o průzkumy české, ale více o zahraniční, mezi kterými výrazně převažovaly francouzské. V případě těch českých vyšla najevo zajímavá skutečnost, vypovídající o politizaci celé euroústavní debaty: zveřejňované průzkumy veřejného mínění (některé přímo na objednávku redakcí) třídily tazatele na voliče jednotlivých stran, ostatní socioekonomické charakteristiky zpravidla opomíjely.

Stěžejní událostí ve sledovaném období bylo francouzské **referendum** 29. května, následované 1. června nizozemským. Průzkumy už předem předvíдалy odmítnutí

ústavní smlouvy, a tak se už před vlastními referendy objevovaly četné komentáře, jak dál pokračovat. Na konec května a začátek června připadá nejvíce příspěvků z celého sledovaného období – viz graf č. 1. Pro srovnání, španělskému referendu, které proběhlo 20. února podle očekávání úspěšně, věnovaly oba deníky po jednom článku¹², stejně jako lucemburskému 10. července. Intenzivní diskuse pak trvaly prakticky celý měsíc, řešení měl přinést bruselský summit Evropské rady 16. června, ale nestalo se tak. Referenda jsou zlomovým okamžikem pro kategorii témat, před nimi se diskutovalo, zda euroústavu přijmout, po jejich krachu se do popřední dostaly otázky, co dál.

3.3.6.4. Budoucnost

Nebylo nalezeno žádné vyhovující řešení, mezi tématy sledovaného zpravodajství jasně dominovaly dvě možnosti. První variantu nejprve zastávala i česká vláda, totiž euroústavu zachránit či vzkřísit, aby ostatní státy pokračovaly v ratifikaci dál a až později se řešily neúspěchy. Převážila ale (ve zpravodajství Mladé fronty Dnes a Práva i v realitě) idea pozastavit se, nebo jak psaly oba deníky, zatím „uložit euroústavu k ledu“ (Británie odložila referendum k ledu, Právo 7. 6.; Britové poslali ústavu „k ledu“, MfD 7. 6.). Tak se skutečně stalo, což dokazuje i četnost zpráv v dalších měsících. Méně byl prezentován názor smlouvu rovnou zrušit a metafora „mrtvé ústavy“. V praxi ovšem nebyla hranice mezi odložením a úplným zrušením zcela jasná, někteří odpůrci ústavy prohlašovali, že už prostě nemá cenu pokračovat: *„Británie včera zasadila další a možná smrtelnou ránu Evropské ústavní smlouvě. Vláda potvrdila, že „dává k ledu“ plány na referendum o ústavě. „Za dané situace nevidíme důvod, proč pokračovat,“ prohlásil včera ministr zahraničí Jack Straw. Toto prohlášení se bezmála rovná dalšímu ne evropské ústavě - po Francii a Nizozemsku, které dokument odmítly v referendech. Je to konstatování, že Británie v nejbližší době ústavu neschválí. Británie však nevyloučila, že by svůj postoj mohla přehodnotit, „pokud by se okolnosti změnily“, a vyzvala evropské vůdce, aby „dosáhli dohody, jak se se situací vyrovnat“. Podle expertů vývoj směřuje k tomu, že Británie ke schvalování ústavy již nepřistoupí.“* (Britové poslali ústavu „k ledu“, MfD 7. 6.).

¹² Respektive Mladá fronta ještě jednu prognózu s týdenním předstihem - Politici se chystají na střet o ústavě EU, 12. 2.

3.3.6.5. Polarizovaný konflikt

Většinu příspěvků charakterizovaných tímto tématem představoval již zmiňovaný spor prezidenta Klause s vrcholovými poslanci Evropského parlamentu. První místopředseda parlamentu Alejo Vidal-Quadras a předseda ústavního výboru Jo Leinen Klause otevřeně kritizovali za jeho odmítavý postoj ke Smlouvě o ústavě pro Evropu i k prohlubování celé integrace.

„Znalci evropské politiky nepamatují, že by vrcholní představitelé Evropského parlamentu tak ostrým způsobem hodnotili hlavu členského státu Evropské unie. V případě Václava Klause však udělali výjimku.

Brusel (Od naší zpravodajky) - Když se dva přední poslanci Evropského parlamentu postavili před novináře a tvrdě kritizovali českého prezidenta Václava Klause, nebyla to náhoda ani jejich okamžité rozhodnutí. Naopak, Alejo Vidal-Quadras spolu s Jo Leinenem rozbouřili vztahy mezi Brusel a Hradem naprosto vědomě. Tisková konference v budově parlamentu se konala přímo na přání prvního muže europarlamentu Josepa Borrellu“ (Přehnaný útok, nebo zasloužená sprcha?

MfD 22. 4.).

Za Klause se doma postavili členové ODS, zatímco proti němu zejména předseda české poslanecké sněmovny Lubomír Zaorálek. Právo se kauze věnuje jen okrajově, třemi zprávami a ještě s důrazem na českou rovinu a právě Lubomíra Zaorálka (ČSSD), mezinárodní význam sporu deník relativizuje: *„V Bruselu však celá aféra Klausovy protestní nóty, jež v Česku stále plní titulní strany novin, téměř nikoho nezajímá.“* (Prezident má odpověď z Bruselu za nedostatečnou, 30.4). Mladá fronta naopak aféru pokrývá osmi příspěvky včetně celé rubriky Téma dnes a pojímá ji jako jasně polarizovaný a vyhocený konflikt, ať už jazykovými prostředky (označuje europoslance za „válečníky v boji za přijetí euroústavy“), tak stavbou příspěvků (staví vedle sebe jednotlivé argumenty a reakce obou stran).

Konflikt se jinak objevoval jen zřídka – v Mladé frontě jednou v souvislosti s přijetím eura, v Právu ještě ve sporu Přemysla Sobotky se zbytkem ODS o náhledu na euroústavu.

3.3.6.6. Kontext

Kontextem se rozumí celkem široká kategorie jevů a událostí, které měly či mohly mít vliv na situaci kolem euroústavy, nebo naopak. Konkrétní příklady představovaly například slib lucemburského premiéra Jean-Clauda Junckera rezignovat v případě neúspěšného referenda, oslabení Chirakovy politické pozice, různé možné příčiny nizozemského odmítnutí či dopad rozšíření na odmítnutí a vice versa (Lucembursko schválilo referendem euroústavu, Právo 11. 7.; Summit srazil Chirakovu pozici, Právo 21. 6.; I nizozemský parlament pohřbil ústavu EU, Právo 3. 6. „Blbá nálada“ Unie ohrožuje její rozšíření, MfD 9. 6.).

3.3.7. Autoři komentářů

V oblasti názorů je mezi oběma deníky výrazný rozdíl. Celkový počet je obdobný, nicméně se značně liší původ jejich autorů. Právo mělo užší okruh autorů (celkem 36) a dávalo výrazně více prostoru vlastním komentátorům – ti byli podepsáni celkem pod 55 články, tedy pod bezmála dvěma třetinami. Kmenoví komentátoři Mladé fronty Dnes měli na svědomí jen třetinu, naopak dávala MfD více prostoru rozličným autorům. Těch bylo celkem 52, z nichž pouze sedm napsalo více než dva články. Celkem dávala Mladá fronta dost prostoru odborníkům (zejména politologům, ale i představitelům různých zainteresovaných společností), jakož i žurnalistům z jiných médií.

A odlišnosti jsou patrné i po politické stránce. Na druhém místě za kmenovými komentátory byla v Právu vláda, členové koaličních stran, potažmo zaměstnanci vlády – dohromady 16 podpisů. Členové ODS podepsali tři články a okruh prezidenta Klause jediný. Oproti tomu v Mladé frontě Dnes odpovídá Občanské demokratické straně sedm článků a prezidentovu okruhu další čtyři, zatímco na koalici připadají toliko čtyři názory. Z průzkumu komentářů je patrná polarizace sporů o euroústavu, v politické sféře debatě dominují hlavní skupiny (tj. ODS + prezident, respektive ČSSD), ostatní politické strany mají jen marginální roli. Rovněž mizivý je podíl zahraničních autorů – v Právu není žádný, v MfD dostal dvakrát prostor irský euroskeptik Anthony Coughlan, který spolupracuje s Václavem Klausem, a jednou nizozemský premiér Jan Peter Balkenende.

3.4. *Shrnutí*

Z výsledků studie je patrné, že Mladá fronta Dnes a Právo prezentovaly debatu o evropské ústavní smlouvě jako výhradně politickou, což je ovšem v Evropské unii široce rozšířený trend, jak dokazují obdobné práce. Například Hans-Jörg Trenz (2004, str. 301) dochází k závěru: *„Je zde jasné zaujetí médií ve prospěch institucionálních a vládních aktérů a proti občanské společnosti. Ačkoli se NNO a občanské asociace progresivně zapojují do evropské politiky a docela často hrají rozhodující roli v politických diskusích a rozhodování EU, není tato činnost dokumentována zpravodajstvím.“* A co víc, tato politická debata má na stránkách MfD a Práva podobu jasného konfliktu, v Mladé frontě Dnes poměrně personalizovaného, ve kterém ustupují do pozadí otázky samotné euroústavy a její podstaty a akcentují se procedurální problémy její ratifikace (podobně např. Rakušanová, 2007, str. 365). Většinou ve zpravodajství chybí hlubší argumentace a zdůrazňuje se spíše konflikt samotný než jeho podstata. Častým stereotypem v reprezentaci české euroústavní debaty byla povrchní stanoviska vrcholových politiků, postavená proti sobě.

Vedle personalizovaných sporů ukazuje Mladá fronta Dnes větší sklon k infotainmentu či politainmentu i stylem jazyka, jímž jsou mnohé zprávy napsány. Častá jsou v textech i v titulcích obrazná pojmenování, metafory, metonymie, například „mrtvá euroústava“, „uložit ústavu k ledu“, „agonie ústavy“, „dva těžké zásahy po zamítavých referendech“, „Britové přebírají kormidlo nad Uníí“, „vystřízlivění ze snu o jednotné Unii“, „Klaus a Paroubek dál válčí kvůli EU“, „vybruslit z toho se ctí“ a mnohé další. Jazyk zpravodajství v Právu je střízlivější, ale ani zde nechybí expresivnější výrazy.

4. **Závěr**

Práce se snažila popsat a porovnat debatu o Smlouvě o ústavě pro Evropu v denících Právo a Mladá fronta Dnes. Studie si všímala zejména hlavních aktérů a hlavních témat zpravodajství, jak často se na stránkách obou deníků objevovali, eventuálně v jakém kontextu. Podobně jako v dřívějších výzkumech na obdobné téma (Rakušanová, 2007; Nečas, 2007 aj), i tato práce ukázala, že byla mediální debata

výrazně omezená na politické špičky. Ostatní společenské vrstvy měly jen malou šanci se vyjádřit, se zvláštní výjimkou, kterou byli občané či veřejnost obecně. Ti sehráli svou roli v referendech, respektive ve výzkumech veřejného mínění, kde však byli voliči spíše tématem než aktérem.

Ve sledovaném období se zpravodajství obou periodik nelišilo nijak zásadně, reprezentace dění okolo evropské ústavní smlouvy byly celkem podobné a lišily se spíše v detailech a jednotlivostech. Hlavní a zásadní rozdíl je v prostoru, jaký euroústavě deníky vymezily – Právo vydalo za sledované období 151 zpravodajských příspěvků, zatímco Mladá fronta Dnes pouze 98, přičemž jejich průměrná délka byla prakticky totožná.

Mladá fronta Dnes do jisté míry upřednostňovala prominentní osobnosti a více celou debatu personifikovala – hlavními postavami, které reprezentovaly různé přístupy k evropské ústavní smlouvě a Evropské unii jako takové, byl prezident Václav Klaus s premiérem Jiřím Paroubkem, přičemž v Mladé frontě Dnes byli zobrazováni častěji než v Právu. Kromě personalizace akcentovala Mladá fronta i konflikty, ukázkovým příkladem byl spor prezidenta Klause s europoslanci. Právo naopak dávalo více prostoru dalším osobám i institucím, pokud šlo o českou politickou arénu, a prezentovala o něco širší spektrum názorů. Rovněž tolik negradovalo názorové střety.

Stejnou měrou se (v relativních číslech) srovnávaná periodika věnovala zahraničnímu dění kolem euroústavy, dominantním tématem byl plebiscit ve Francii, jakož i jeho očekávání a reakce na jeho neúspěch. Mnohde ale nelze nijak exaktně vymezit hranici mezi domácí a zahraniční euroústavní debatou. Jednak se v některých rubrikách deníků mísí domácí zpravodajství s domácím obecně, jednak stojí Evropská unie někde na pomezí – zahraniční a nadnárodní aktéři mohou zasahovat do debat v České republice (viz třeba spor Václava Klause s evropskými poslanci), stejně jako jsou čeští představitelé součástí evropských rozhodovacích procesů. A konečně v praxi se témata a aktéři zpravodajství dohromady mísí i v konkrétních příspěvcích, stačí, aby byla společným jmenovatelem událostí Evropská unie.

Celkově vzato se nedá říci, že by zpravodajství některého deníku vyjadřovalo byt' jen skrytě nějaký jasně vyhraněný postoj vůči evropské ústavní smlouvě či integraci jako

takové. Mezi tématy měla nad negativní propagací euroústavy navrch ta pozitivní, ovšem číslo ovšem zahrnuje i kampaně mimo Českou republiku, které byly (myšleno ty zobrazené na stránkách MF Dnes a Právo) vesměs pozitivní. Stejně tak zastoupení aktérů z jednotlivých stran sporu bylo poměrně vyvážené – v obou titulech byl v čele statistik prezident Klaus, na jehož straně byla ještě ODS a v podstatě i komunisté, druhou stranu sporu o euroústavu představoval premiér Paroubek, ministr zahraničí Svoboda, ČSSD a její další představitelé, jakož i vláda jako celek. Statistika stran byla rovněž vyrovnaná, s tou výhradou, že MfD dávala více prostoru ODS (pokud bychom ji ovšem vnímali jako opozici vůči vládě, dala by se data naopak interpretovat, že Právo zobrazovalo více ČSSD plus vládu). Snad jen nevyrovnaný počet článků mezi oběma deníky by se dal interpretovat jako prezentování určitého stanoviska vůči Unii a její potenciální ústavě, Právo jí podle toho přikládá větší důležitost.

Patrný je už rozdíl v názorových rubrikách. Prostor věnovaný euroústavě byl srovnatelný, nikoli už jednotlivým autorům. V Právu převažovala vládní ČSSD a její koaliční partneři, v Mladé frontě Dnes pak ODS a kruhy kolem prezidenta Klause. Jestli zastávaly deníky odlišná stanoviska ke Smlouvě o ústavě pro Evropu, by musela říci hlubší studie zpravodajství a zejména komentářů, například diskursivní nebo kvalitativní analýza.

Nějaký čas už se v Evropské unii hovoří o evoluci evropské společenské sféry, evropské veřejnosti, jíž jsou média jednou z klíčových složek. Doposud vznikla řada prací zkoumajících evropeizaci sdělovacích prostředků a zajisté jich ještě řada vznikne. Koncem roku 2007 byla podepsána tzv. Lisabonská smlouva, která víceméně nahrazuje neúspěšnou euroústavu. Výhledově by mohlo být přínosné srovnat mediální debatu právě o těchto dvou smlouvách a popsat posun, jaký za tři roky od euroústavy učinila česká média.

5. Resumé

Práce porovnává debatu o Smlouvě o ústavě pro Evropu, nebo též evropské ústavě, euroústavě, jak ji prezentovaly v prvních třech kvartálech roku 2005 deníky Mladá fronta Dnes a Právo. Jedná se o nepříliš politicky vyhraněné deníky určené širším vrstvám veřejnosti. Smlouva byla podepsána představiteli členských států Evropské unie v říjnu 2004, následoval proces její ratifikace. Zásadní období byl konec května a

červen, kdy byla euroústava odmítnuta francouzským a nizozemských referendem, z krize ji nepomohl ani červnový summit.

Základem studie je kvantitativní obsahová analýza zpravodajství s tematikou evropské ústavy, která sleduje hlavní aktéry, hlavní témata, zastoupení politických stran a používané agenturní a jiné zdroje. Vedle toho si práce všímá i názorových rubrik, srovnává, jací autoři psali komentáře v obou periodických. Studie dochází k závěrům, že debata o euroústavě byla na stránkách Mladé fronty Dnes a Práva silně zpolitizována, politici jí diskutím naprosto dominovali, často v pozici polarizovaného konfliktu.

6. Abstract

The study compares the debate about the Treaty Establishing a Constitution for Europe, or so called European constitution, or in the Czech Republic euroconstitution (euroústava), as presented by two Czech dailies, Právo (The Right), and Mladá fronta Dnes (Youth Front Today) between January and September 2005. Both newspapers are aimed at general public, none of them being explicitly politically oriented (similarly to nearly all Czech news media). The TCE was signed in October 2004, and then the process of ratification by EU member states followed. The peak of the debates was by the end of May and in June, when the treaty was rejected by two referenda (in France and the Netherlands), and when the summit of European Council, which had to save the TCE, took place. The Czech Republic was the only member state which had not even decided on the way the TCE should be ratified, and when the whole process collapsed, it was postponed indefinitely.

The core of this study is a quantitative content analysis of the news concerning the TCE. It compares main actors and main topics of the news, as well as presence of Czech political parties and the sources of the news coverage. Besides that, this study also evaluates the authors (and their origin) of the opinion articles. Main conclusions are that the debate was strongly dominated by top politicians, often even depicted as a polarized personal conflict.

7. Seznam použité literatury

7.1. *Knihy*

BURTON, Graeme; JIRÁK, Jan. (2003): *Úvod do studia médií*. Brno : Barrister & Principal.

MCQUAIL, Denis (2002): *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha : Portál.

OSVALDOVÁ, Barbora; HALADA, Jan; et al. (1999): *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha : Libri.

REIFOVÁ, Irena; et al. (2004) *Slovník mediální komunikace*. Praha : Portál.

SCHULZ, Winfried (2004): *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha : Karolinum.

TRAMPOTA, Tomáš (2006): *Zpravodajství*. Praha : Portál.

Smlouva o ústavě pro Evropu (2005) Lucemburk : Úřad pro úřední tisky Evropských společenství.

7.2. *Odborné články*

DE VREESE, Claes H.; et al. (2006): The News Coverage of the 2004 European Parliamentary Election Campaign in 25 Countries. *European Union Politics*, Vol. 7, No. 4, str. 477-504. Dostupný v online databázi SAGE: http://www-mi3.csa.com/ids70/view_record.php?id=3&recnum=3&log=from_res&SID=m3f31158g9p1vj7kn47noc49m0 (získáno 9. 3. 2008).

D'HAENENS, Leen (2005): EURO-VISION. The Portrayal of Europe in the Quality Press. *Gazette*, Vol. 67, No. 5, str. 419-440 Dostupný v online databázi SAGE: http://www-mi3.csa.com/ids70/view_record.php?id=6&recnum=4&log=from_res&SID=m3f31158g9p1vj7kn47noc49m0&mark_id=search%3A6%3A33%2C0%2C10 (získáno 9. 3. 2008).

EVAS, Tatjana (2007): Elitist with a Russian twist: Mass media discourses on European constitutional ratification in Estonia and Latvia. *Perspectives on European Politics and Society*, Vol. 8, No. 3, str. 374-413. Projekt ConstEPS

GLEISSNER, Martin; DE VREESE, Claes H. (2005): News about the EU Constitution. *Journalism*. Vol. 6, No. 2, str. 221-242. Dostupný v online databázi SAGE: http://www-mi3.csa.com/ids70/view_record.php?id=3&recnum=9&log=from_res&SID=m3f31158g9p1vj7kn47noc49m0 (získáno 9. 3. 2008).

LIEBERT, Ulrike (2007): Introduction: Structuring political conflict about Europe: National media in transnational discourse analysis. *Perspectives on European Politics and Society*, Vol. 8, No. 3, str. 235-260. <Projekt ConstEPS>.

MAATSCH, Sönke (2007): The struggle to control meanings: The French debate on the European constitution in the mass media. *Perspectives on European Politics and Society*, Vol. 8, No. 3, str. 261-280. Projekt ConstEPS.

mav (2006) Deníky před volbami. KDO JE ČTE?. *Marketing a média*, 16/2006.

NEČAS, Vlastimil (2007). *Constitutional debate in the Czech Republic*. Prague : Faculty of Social Sciences, Charles University. Pražské sociálně vědní studie. Mediální řada, MED-011. Dostupný online: <http://publication.fsv.cuni.cz/publications.php?g=20> (získáno 1. 4. 2008).

OBERHUBER, Florian; et al. (2005): Debating the European Constitution. On Representation of Europe/the EU in the Press. *Journal of Language and Politics*. Vol. 4, No. 2, str. 227-271. Dostupný v online databázi EBSCO host: <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=12&hid=9&sid=bc36b1e7-13a2-43ca-b040-22724f7aeedf%40sessionmgr8> (Získáno 7. 3. 2008).

PACKHAM, Kathrin (2007): From the contentious constitution to the awkward other ... social model: The constitutional debate in the British print media. *Perspectives on European Politics and Society*, Vol. 8, No. 3, str. 281-313. Projekt ConstEPS.

RAKUŠANOVÁ, Petra (2007): The Constitutional Debate: A One Man Show? Václav Klaus and the Constitutional Discourse in the Czech Republic. *Perspectives on European Politics and Society*, Vol. 8, No. 3, str. 342-373. Projekt ConstEPS.

TRENZ, Hans-Jörg (2004): Media Coverage on European Governance. *European Journal of Communication*. Vol. 19, No. 3, str. 291-319 Dostupný v online databázi SAGE: http://www-mi3.csa.com/ids70/view_record.php?id=9&recnum=0&log=from_res&SID=m3f31158g9pjv7kn47noc49m0&mark_id=search%3A9%3A46%2C0%2C2 (získáno 9. 3. 2008).

WYROZUMSKA, Aleksandra (2007): Who is willing to die for the constitution? The national debate on the constitutional treaty in Poland. *Perspectives on European Politics and Society*, Vol. 8, No. 3, str. 314-341. Projekt ConstEPS>.

7.3. Internetové zdroje

ABC ČR (2008) *Souhrnné náklady titulů od roku 2004*. http://abccr.cz/tabgraf96-soucasnost/tabprod_nak96_98.html (Získáno 17. 5. 2008)

Convention européenne (31. července 2003a): *Représentants des gouvernements des Pays candidats à l'adhésion*. http://european-convention.eu.int/Static.asp?lang=FR&Content=Candidats_Gouv (Získáno 1. 5. 2008).

Convention européenne (31. července 2003b): *Représentants des Parlements nationaux des Pays candidats à l'adhésion*. http://european-convention.eu.int/Static.asp?lang=FR&Content=Candidats_Parl (Získáno 1. 5. 2008).

ČTK (6. března 2008): *Lisabonská smlouva EU*. Infobanka ČTK

Euroskop (2008a): *Historie vstupu ČR do EU*. <http://www.euroskop.cz/42037/clanek/historie-vstupu-cr-do-eu/> (Získáno 29. 3. 2008).

Euroskop (2008b): *FAQ. Evropská ústava* <http://www.euroskop.cz/226/faq/> (Kontrolováno 19. 5. 2008)

Evropská komise (23. srpna 2007): *Mezivládní konference (IGC)*. http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_70_cs.htm (Získáno 1. 5. 2008).

Mediální skupina Mafra (2008) *Čtenáři MF Dnes, Lidových novin a Metra*. www.sluzby.mafra.cz/priloha/deniky.pdf (Získáno 15. 5. 2008)

Právo (2008) *Inzerce. Profil čtenáře*. <http://pravo.novinky.cz/inzerce/profil.php> (kontrolováno 19. 5. 2008).

Stálé zastoupení ČR při EU (2008) 5. *velvyslanec Jan Kohout – od 19.5.2004 do 2.1.2008*. <http://www.mzv.cz/wwwo/default.asp?id=33308&ido=16014&idj=1&amb=3&ParentIDO=13560> (Kontrolováno 17. 5. 2008).

Úřad vlády ČR. (2007). *Přehled vlád ČR*. http://www.vlada.cz/cs/vlada/historie/prehled_vlad.html (Získáno 25. 4. 2008).

7.4. Prameny

Právo, ročník 15, 1. ledna – 30. září 2005. Získaný z elektronické databáze MediaSearch Newton IT.

Mladá fronta Dnes, ročník 16, 1. ledna – 30. září 2005. Získaný z elektronické databáze MediaSearch Newton IT.

8. Seznam příloh

Příloha č. 1: Počet příspěvků podle měsíců (graf & tabulka)

Příloha č. 2: Počet příspěvků podle rubrik (graf & tabulka)

Příloha č. 3: Hlavní aktéři zpráv (graf & tabulka)

Příloha č. 4: Přítomnost politických stran ve zprávách (graf & tabulka)

Příloha č. 5: Hlavní témata zpravodajství (graf & tabulka)

Příloha č. 6: Zdroje zpráv (graf & tabulka)

Příloha č. 7: Autoři komentářů (graf & tabulka)